

ВІДГУК

про дисертаційну роботу

ШУМИЛО МИРОСЛАВИ ЮРІЇВНИ

**«Розвиток вищої медичної освіти у США (XX– XXI століття)», що
подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
011 «Освітні, педагогічні науки»**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із планами галузей науки. Оновлення і розвиток вітчизняної вищої медичної освіти нерозривно пов'язується з прогресивними тенденціями, що спостерігаються в освітньому середовищі провідних країн світу, до яких віднесено і Сполучені Штати Америки. США є однією з найбільших країн світу (з населенням близько 300 млн. осіб) з надзвичайно надійною системою охорони здоров'я та не менш розвиненою системою медичної освіти, яка представлена з понад 140 медичними школами та тисячами програм післядипломної підготовки. Медична освіта у США відрізняється високою якістю, а стандарти американської медицини визнані в усьому світі. Ця система освіти не виникла миттєво, а була створена десятиліттями експериментів, під впливом наукових висновків і сформована завдяки досягненню технологій. Вищій освіті США притаманна значна кількість навчальних програм, дисциплін і спеціальностей. Основною метою реформ у медичній освіті США є підвищення ефективності підготовки фахівців сфери охорони здоров'я, що досягається шляхом коректування навчальних планів і програм з метою їх адаптації до постійних змін у суспільстві та створення оптимальних умов для формування компетентних фахівців медицини. Спостерігається відповідність змісту медичної освіти реаліям сучасного суспільства, позаяк якісна підготовка майбутніх лікарів у США орієнтується на запитам суспільства. Відтак дослідження й урахування ключових тенденцій розвитку сучасної вищої медичної освіти в США актуалізується в контексті вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців медицини в Україні.

Актуальність дослідження Шумило М.Ю. підкріплюється визначеними суперечностями між станом практики вищої медичної освіти задля забезпечення конкурентоспроможності фахівців та недостатнім рівнем її розвитку; рівнем вищої медичної освіти в Україні та вимогами глобалізованого суспільства; темпами реформування вищої медичної освіти та проблемами матеріально-технічного і ресурсного забезпечення освітнього процесу. Авторкою підкреслено доцільність осмислення сучасного досвіду вищої медичної освіти США, щоб урахувати його у процесі реформування вітчизняної вищої медичної освіти. Відтак метою наукової розвідки здобувачки визначено: дослідити особливості розвитку вищої медичної освіти у США та обґрунтувати можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку американської вищої медичної освіти в умовах університетської освіти України, що підкреслює актуальність теми дисертаційної роботи Шумило Мирослави Юріївни.

Тема дисертаційного дослідження Шумило М.Ю. відповідає науковому напряму кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» – «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір» (номер державної реєстрації 0121U113179).

Тему роботи затверджено на засіданні Вченої ради Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка». (протокол № 4 від 24.10.2018 р.).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації.

У роботі авторкою представлено низку суттєвих наукових результатів, що мають теоретичне і практичне значення для педагогічної науки та практики. Дисертанткою охарактеризовано вищу медичну освіту як науково-педагогічну проблему; розглянуто вищу медичну освіту в контексті соціального, культурного та економічного розвитку суспільства; виокремлено передумови становлення, періодизацію, тенденції та особливості розвитку сучасної вищої медичної освіти в США на основі проведеного ретроспективного аналізу;

охарактеризовано сучасну систему вищої медичної освіти в США шляхом виявлення інтегративних системних властивостей і якісних характеристик її складників; обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей і досвіду розвитку американської вищої медичної освіти в умовах університетської освіти України.

3. Нові факти, одержані здобувачем. У дисертації Шумило М.Ю. *уперше досліджено* особливості розвитку вищої медичної освіти в США; охарактеризовано вищу медичну освіту в США на основі аналізу історіографії проблеми дослідження, що відображає її історичний, культурологічний, соціологічний та антропологічний аспекти та висвітлення проблеми в контексті соціального, культурного та економічного розвитку суспільства; здійснено аналіз передумов становлення вищої медичної освіти в США (особливості соціального, економічного, культурного розвитку країни, рівень освіченості та грамотності населення, специфіка розвитку освітньої галузі, полікультурність (філософська, політична, культурна, соціальна, економічна, релігійна тощо) суспільства США; на основі ретроспективного аналізу становлення та розвитку вищої медичної освіти виокремлено тенденції, що характерні її сучасному стану: вдосконалення нормативно-правової бази та стандартизація вищої медичної освіти; вдосконалення системи управління вищою медичною освітою, в основу якої покладено поєднання механізмів централізації (стратегічний розвиток) та децентралізації (широка автономність закладів вищої медичної освіти); поєднання інструментів державного фінансування із залученням коштів приватних ініціатив, фондів тощо; високий рівень конкуренції між закладами вищої медичної освіти; диверсифікація освітніх програм з метою забезпечення відповідності вимогам професійного середовища, потреб працедавців; інтеграція останніх наукових досягнень в освітній процес, застосування інноваційних методів навчання, інформаційно-комунікаційних технологій тощо, що відповідає інноваціям у медичній галузі; охарактеризовано сучасну систему вищої медичної освіти в США (зовнішню: домедичну, додипломну медичну, післядипломну медичну та неперервну

медичну освіту; внутрішню: теоретична і практична підготовка з метою формування компетентностей у сфері догляду за пацієнтами, медичних знань, професіоналізму, системної практики, навчання на основі практики, співпраці та комунікації).

Суттєвим науковим здобутком авторки вважаємо обґрунтовані можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку американської вищої медичної освіти в умовах університетської освіти України (для керівних кадрів у системі охорони здоров'я України, закладів вищої медичної освіти, професорсько-викладацького складу, здобувачів вищої освіти).

Проведений дослідницею ґрунтовний аналіз наукових джерел уможливив *уточнення* змісту понять «інтернатура», «резидентура», «додипломна медична освіта», «неперервна медична освіта», а також *удосконалення та розширення* наукового розуміння релевантних понять і термінів у медичній освіті й організаційних особливостей та підходів до навчання.

У дисертації Шумило М.Ю. *подальшого розвитку* набули положення про сучасні параметри університетської освіти, виникнення у вищій освіті нових зразків, норм, орієнтирів та мотивацій, адаптації до нових тенденцій на ринках праці, які потребують постійного оновлення високоспеціалізованих професійних знань у галузі охорони здоров'я, нових форм їх трансляції та використання у навчанні. Науковим здобутком авторки є *введення у науковий* значного обсягу матеріалів іноземними мовами з досліджуваної проблематики, а також численних фактів, ідей і підходів, актуальних у сфері вищої медичної освіти.

Безперечно, результати дослідження збагатили вітчизняну педагогічну науку новими фактами, ідеями, джерельною базою щодо розвитку вищої медичної освіти у США, що можна використати в професійній підготовці фахівців сфери охорони здоров'я в університетах України.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Аналіз змісту дисертації та публікацій Шумило М.Ю. дає змогу дійти висновку про обґрунтованість наукових положень, достовірність висновків і рекомендацій. У роботі аргументовано актуальність теми дослідження, чітко сформульовано науковий апарат (мету, завдання, об'єкт, предмет). Дисертацію написано на належному науковому рівні. Авторкою обґрунтовано доцільність використання хронологічного, системного, антропологічного, соціально-педагогічного, діалектичного, інформаційного, структурно-функціонального методологічних підходів до дослідження.

Авторка володіє теорією проблеми та методами її дослідження. Комплексний підхід до використання наукових методів дослідження уможливив отримання здобувачкою достовірних наукових результатів. Теоретичні методи обробки інформації використовувалися дослідницею для проведення термінологічного, порівняльно-педагогічного, історико-структурного, системно-структурного аналізу та порівняння й узагальнення матеріалу. Емпірично-аналітичні методи зосереджувалися на декомпозиції цілого, розбитті його на кілька компонентів для визначення причин, сутності та наслідків певних явищ. Дослідницею успішно використовувалися методи індукції для аналізу конкретних фактів і дедукції – для аналізу понять; емпіричні методи – для аналізу та опису фактологічного матеріалу; прогностичний метод – з метою визначення перспектив розвитку медичної освіти в сучасних умовах.

Новизна й вірогідність загальних висновків дисертації забезпечені комплексним аналізом численних джерел (376 найменувань, із них 255 – іноземними мовами), зокрема значного обсягу наукової літератури, документації університетів США та України.

Позитивне враження справляє оформлення наукової роботи Шумило М.Ю. У тексті поданих анотацій відображено зміст дисертації та її концептуальні положення. Розміщені в роботі таблиці, діаграми та додатки

служать доречним доповненням тексту роботи. Апробація отриманих результатів проводилася на основі участі дисертантки в науково-практичних зібраннях різного рівня і свідчить про широку географію презентації наукових здобутків дослідниці в Україні та закордоном.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів.

Систематизовані й дидактично інтерпретовані результати дослідження Шумило М.Ю. у вигляді теоретичних положень, обґрунтованих понять, висновків і рекомендацій уможливають проведення науковцями подальших компаративно-педагогічних досліджень і підвищення ефективності організації професійної підготовки майбутніх фахівців з вищою медичною освітою в університетах України, використовуючи досвід США. Результати дослідження **впроваджено** в роботу кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (довідка № 67012275 від 23.12.2021); кафедри іноземних мов Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського (довідка № 03/4279 від 19.11.2021); кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету (довідка № 822 від 20.10.2021); кафедри латинської та іноземних мов Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (протокол № 4 від 18.11.21); кафедри іноземних мов Запорізького державного медичного університету (протокол № 4 від 03.11.2021); кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка № 1192 від 23.11.2021).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Отримані відомості, ідеї, матеріали, положення й висновки дисертаційної роботи можуть бути використані в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з вищою медичною освітою у роботі університетів України під час вивчення дисциплін «Педагогіка», «Порівняльна педагогіка», «Професійна педагогіка», «Історія медицини», на курсах підвищення кваліфікації та факультеті післядипломної освіти для

викладачів медичних ЗВО. Результати дослідження, обґрунтовані поняття, ідеї, положення, зібрані дані можуть використовуватися науковцями для проведення подальших компаративно-педагогічних досліджень у галузі вищої медичної освіти.

7. Оцінювання змісту дисертації та її завершеність. Структура й оформлення дисертації відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України. Текст дисертації викладено українською мовою на 292 сторінках друкованого тексту, із них 226 сторінок становить основний текст, доповнений таблицями і рисунками. Дисертація містить анотацію українською та англійською мовами, де подано найважливіші результати дослідження, аргументовано новизну, описано зміст; вступ; три розділи; висновки до кожного розділу; загальні висновки; перелік використаних джерел; 9 додатків.

Вступ викладено на 10 сторінках, містить усі складники, а саме: актуальність дослідження; зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; мета й завдання; об'єкт, предмет, методологічна основа; перелік і спрямування методів дослідження; джерельна база; наукова новизна отриманих результатів та їхнє практичне значення; упровадження результатів дослідження, особистий внесок здобувача; перелік наукових зібрань, де проводилася апробація результатів дослідницької діяльності авторки; відомості щодо вірогідності результатів дослідження й кількості публікацій дисертантки; характеристика структури й обсягу дисертації.

У першому розділі *«Вища медична освіта як науково-педагогічна проблема»* висвітлено історіографію проблеми дослідження, а також виконано аналіз ролі та значення вищої медичної освіти у контексті соціального, культурного, економічного розвитку суспільства.

Авторкою аргументовано, що вивчення історичного досвіду розвитку освіти мотивує до використання класичних моделей проведення історико-педагогічних досліджень. З метою аналізу досвіду роботи закладів вищої медичної освіти США дослідницею конкретизовано витoki становлення системи професійної медичної освіти США і проведено ретроспективний

аналіз розвитку та функціонування означеної системи впродовж XVII–XXI ст.; узагальнено теоретичні напрацювання закордонних і вітчизняних науковців, які вивчають проблеми розвитку вищої медичної освіти в цій країні в історико-педагогічному аспекті, що дало змогу дослідниці презентувати результати критичного осмислення досягнень чи поразок минулого; виокремлено заклади, які займають перші позиції в різноманітних рейтингах; уточнено головну особливість вищої освіти США, що полягає в системній імплементації принципів свободи вибору освітньої траєкторії здобувачів освіти та автономність закладів вищої медичної освіти.

Про високий рівень науково-аналітичних здібностей дослідниці свідчить структурування соціальних, культурних та економічних чинників, які здійснюють вплив на систему медичної освіти США (табл. 1.2). У тексті авторкою визначено важливі віхи в розвитку американської вищої медичної освіти: прийняття Акту Моррілла, створення відповідних координаційних і контролюючих рад, заснування Національного комітету з питань освіти і зокрема – медичної освіти – Американської медичної асоціації та Асоціації американських медичних коледжів, що стало початком поступового впровадження стандартів вищої медичної освіти в США.

У другому розділі «*Ретроспективний аналіз розвитку вищої медичної освіти у США*» представлено періодизацію розвитку вищої медичної освіти країни дослідження, а також охарактеризовано специфіку розвитку вищої медичної освіти на сучасному етапі.

Дослідниця слушно підкреслює взаємозв'язок розвитку вищої медичної освіти в США з соціально-економічним розвитком цієї країни в певний період (авторкою представлено узагальнену періодизацію розвитку системи медичної освіти США – табл. 2.1), рівнем грамотності й освітнім потенціалом населення, освітньою ситуацією в цілому в контексті визначення особливостей розвитку освіти в США загалом і в окремих штатах, етносоціальними, етнокультурними, етнопедагогічними чинниками та особливостями американського суспільства.

Заслуговує на схвалення конкретизація дослідницею низки новацій в організації освітнього процесу у вищій школі США впродовж досліджуваного історичного періоду: гуманітаризація освіти, міждисциплінарний принцип та інтенсифікація навчання; система керованої (контрольованої) факультативності, система індивідуалізованого навчання (система тьюторства), застосування активних методів навчання.

Здобувачка аргументовано підкреслює залежність розвитку вищої медичної освіти у США зі зміною технологій, методів і форм здобуття вищої освіти, що спрямовані на індивідуалізацію, гуманізацію та інтенсифікацію освітнього процесу. Важливими аспектами системи вступу до закладу вищої освіти в США дослідниця окреслює низку принципів: демократії, рівності, недискримінаційності, змагальності, конкурентності. Авторкою підкреслено, що при розробці освітніх програм значна увага приділяється дисциплінам, що необхідні для отримання кваліфікації, що доречно запровадити у вищій медичній освіті в Україні.

Аналітичні здібності Шумило М.Ю. дали змогу дослідниці конкретизувати характерну різницю між американською та українською системами управління вищою медичною освітою, що полягає в ступені автономності університетів, відмінностях у ступені контролю державними інституціями, підходах до акредитації, характері та інтенсивності взаємодії ЗВО з ринком праці, зорієнтованості систем управління, критеріях якості освіти та її управлінні, ступені прозорості та відкритості даних про роботу закладу вищої освіти тощо. Здобувачкою акцентовано увагу на важливості прийняття Стандартів медичної освіти у неперервній Програмі Глобальних стандартів покращення якості медичної освіти у 2020 році. Дисертанткою аргументовано критерії етапів неперервної медичної освіти: додипломного, післядипломного та неперервного професійного розвитку лікарського персоналу, що необхідно враховувати у розвитку сучасної вищої медичної освіти в Україні.

Узагальнення матеріалу другого розділу дали змогу дослідниці дійти

висновку, що розвиток системи медичної освіти в США характеризується спрямуванням на формування освітнього курсу країни, відзначається істотним посиленням державного регулювання цієї сфери, як на законодавчому, так і на адміністративному рівні, стійкою тенденцією до гуманізації, індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу шляхом впровадження нових форм, методів та технологій здобуття вищої освіти.

У третьому розділі «Система вищої медичної освіти у США» дисертанткою презентовано аналіз особливостей організації медичної освіти, представлено сучасний стан і перспективи розвитку вищої медичної освіти в Україні, запропоновано авторське бачення можливостей використання прогресивних ідей та досвіду розвитку американської вищої медичної освіти в умовах університетської освіти в Україні.

Дослідницею окреслено специфічні ознаки вищої медичної освіти в США (рис. 3.1), що мають певні відмінності з європейською вищою школою, починаючи від вступу до закладів вищої медичної освіти; проведення тестування й оцінювання на різних етапах навчання; запровадження впродовж 2-х років навчання певної взаємодії на рівні лікар–пацієнт для ефективної комунікації на основі гуманізму та професіоналізму; використання елективних курсів та проведення ліцензійних іспитів, незалежного стандартизованого оцінювання з певною шкалою встановлення рівня сформованості професійних знань і клінічних навичок, де враховуються очікувані результати навчання. Дослідницею підкреслено мету реалізації освітніх реформ, спрямованих на вдосконалення вищої медичної освіти в США шляхом її орієнтування на практику і використання кращих освітніх стратегій, та наведено опис освітніх програм, що пропонуються провідними закладами вищої медичної освіти США і спрямовані на формування шести загальних компетентностей: догляд за пацієнтами, медичні знання, професіоналізм, системна практика, навчання на основі практики, навички комунікації та міжособистісного спілкування.

Здобувачка аргументовано підкреслила значущість медичної освіти, що полягає в її модернізації згідно з нормативно-правовими та навчально-

методичними світовими стандартами у медичній галузі, превентивних заходах із збереження здоров'я нації внаслідок актуалізації питань розвитку освітньої політики з урахуванням європейських і світових стандартів, забезпеченні та реалізації новітніх досягнень медичної науки.

Науковим здобутком дисертантки є сформульовані рекомендації, які уможливають застосування прогресивних ідей і позитивного досвіду розвитку вищої медичної освіти в США в умовах освітнього середовища українських закладів вищої медичної освіти. Відзначимо як позитив той факт, що авторка структурувала рекомендації за різним цільовим призначенням: для керівних кадрів системи охорони здоров'я України; для закладів вищої освіти України; для професорсько-викладацького складу; для здобувачів вищої освіти.

У загальних висновках здобувачкою узагальнено, що у дисертаційному дослідженні виконано наукове завдання щодо дослідження особливостей розвитку вищої медичної освіти у США та обґрунтовано можливості використання прогресивних ідей та досвіду розвитку американської вищої медичної освіти в умовах університетської освіти України.

Отже, дисертація побудована за класичною схемою, містить усі необхідні розділи, загалом є завершеною науковою працею. Мовно-стилістичне оформлення дисертації загалом виконане в науковому стилі.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи наукове й практичне значення одержаних дисертанткою результатів, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру.

1. На наш погляд, у роботі варто було б більш детально висвітлити досвід США щодо забезпечення практичної складової підготовки майбутніх лікарів, що дало б змогу вітчизняній науковій спільноті ознайомитися з конструктивними ідеями та обміркувати можливості їх імплементації в Україні.

2. У тексті роботи йдеться про професійні компетентності майбутніх лікарів у США. На нашу думку, доцільно було б виконати порівняльний аналіз

професійних компетентностей лікарів у США та в Україні, а також висвітлити особливості їх формування у процесі професійної підготовки.

3. Текст дисертації перенасичений англійськими аббревіатурами, що важко сприймається читачем. Доцільно було б сформувати на початку тексту перелік скорочень, а також подати у додатку короткий термінологічний словник чи тезаурус.

4. Вважаємо, що в роботі варто було більше уваги приділити розвитку медичної освіти у США власне у 21 столітті, адже це важливий етап становлення сучасної глобалізаційної парадигми медичної освіти з широким використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

5. У дослідженні наголошено на ролі і значенні соціально-економічних чинників у реформуванні вищої медичної освіти у США. Оскільки у третьому розділі авторка подає низку пропозицій щодо можливостей використання досвіду США в Україні, варто було б акцентувати увагу на їх пріоритетності, беручи до уваги вплив пандемії COVID-19 та військового стану в Україні.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Наукові результати й основні положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено в 22 працях (із них – 16 одноосібні): з них 4 статті у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України; 2 статті – у періодичних наукових виданнях, проіндексованих в базах даних «Web of Science Core Collection» та «Scopus»; 4 статті – у періодичних фахових виданнях інших держав; 8 тез доповідей – у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій; 1 тези доповідей у збірнику наукових есе учасників наукового стажування; 2 навчальні посібники.

10. Висновок. Рецензована дисертація Шумило М.Ю. на тему «**«Розвиток вищої медичної освіти у США (XX– XXI століття)»**» є самостійним, завершеним дослідженням, що має наукову новизну, теоретичне та практичне значення для педагогічної науки і практики. Дисертація заслуговує на позитивне поцінування, увідповіднена з вимогами наказу МОН

України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Шумило Мирослава Юріївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта, педагогіка.

Офіційний опонент –

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін

Тернопільського національного медичного університету

імені І.Я.Горбачевського МОЗ України

Мельничук І.М.

Особистий підпис _____

завіряю

заступник ректора з кадрових питань
Тернопільського національного
медичного університету